

Kuntalaisaloite suorasta aloiteoikeudesta Pöytyän nuorisovaltuustolle

Khall 16.03.2026 § 60
45/00.04.02/2026

Pöytyän nuorisovaltuuston puheenjohtaja on jättänyt nuorisovaltuuston puolesta kuntalaisaloitteen nuorisovaltuuston suorasta aloiteoikeudesta. Aloitteessa ehdotetaan, että nuorisovaltuustolle annetaan suora aloiteoikeus. Perusteluissa todetaan mm., että suora aloiteoikeus mahdollistaisi nuorisovaltuustolle sujuvamman, selkeämmän ja paremman väylän vaikuttaa nuoria koskeviin asioihin kunnallisessa päätöksenteossa. Suoran aloiteoikeuden avulla voidaan taata, että nuorisovaltuusto pystyy tehokkain keinoin välittämään nuorten ääntä päätöksenteossa, eikä jäämään vain muodolliseksi elimeksi.

Kunnan vaikuttamistoimielimet

Nuorisovaltuusto on yhdessä vanhus- ja vammaisneuvoston kanssa lakisääteinen kunnallinen vaikuttamistoimielin. Sekä nuorisovaltuuston että vanhus- ja vammaisneuvoston edustajilla on läsnäolo- ja puheoikeus kunnanvaltuuston kokouksissa.

Kuntalain 26 §:n 2 momentin mukaan

Nuorisovaltuustolle on annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä kunnan asukkaiden hyvinvointiin, terveyteen, opiskeluun, elinympäristöön, asumiseen tai liikkumiseen sekä muissakin asioissa, joiden nuorisovaltuusto arvioi olevan lasten ja nuorten kannalta merkittäviä. Nuorisovaltuusto tulee ottaa mukaan lasten ja nuorten osallistumisen ja kuulemisen kehittämiseen kunnassa.

Vanhus- ja vammaisneuvostoja koskien on yhtäläisesti säädetty kuntalain 27-28 §:issä.

Suoran aloiteoikeuden myöntämistä tulee harkita molemmille lakisääteisille kunnan vaikuttamistoimielimille.

Suora aloiteoikeus

Suoralla aloiteoikeidella tarkoitetaan kunnan vaikuttamistoimielimelle annettua oikeutta jättää valtuuston kokouksessa aloite, joka käsitellään samassa järjestyksessä kuin valtuutettujen jättämät aloitteet.

Aloitteiden käsittelystä määrätään kunnan hallintosäännössä.

Hallintosäännön 148 §:n mukaan

Kokouskutsussa mainittujen asioiden käsittelyn jälkeen valtuustoryhmällä ja valtuutetulla on oikeus tehdä kirjallisia aloitteita kunnan toimintaa ja hallintoa koskevissa asioissa. Aloite annetaan puheenjohtajalle. Sähköisessä kokouksessa aloite lähetetään sähköisesti kokouksen puheenjohtajan ilmoittamalla tavalla.

Aloite on sitä enempää käsittelemättä lähetettävä kunnanhallituksen valmisteltavaksi. Valtuusto voi päättää, että aloitteessa tarkoitetun asian valmistelusta käydään lähetekeskustelu.

Kunnanhallituksen on vuosittain maaliskuun loppuun mennessä esitettävä valtuustolle luettelo valtuutettujen tekemistä ja kunnanhallitukselle lähetetyistä aloitteista, joita valtuusto ei ole edellisen vuoden loppuun mennessä lopullisesti käsitellyt. Samalla on ilmoitettava, mihin toimenpiteisiin niiden johdosta on ryhdytty. Valtuusto voi todeta, mitkä aloitteista on käsitelty loppuun.

Voimassa olevassa hallintosäännössä ei ole kirjausta vaikuttamistoimielinten suorasta aloiteoikeudesta. Sen sijaan esimerkiksi nuorisovaltuuston kummivaltuutetut ovat tehneet valtuustoaloitteita nuorisoa koskevissa asioissa.

Vaikuttamistoimielimillä on myös mahdollisuus tehdä kuntalaisaloitteita kunnan toimintaa tai kunnan tarjoamaa palvelua koskevissa asioissa suoraan kuntalain nojalla. Tällöin aloitteen panee vireille esimerkiksi nuorisovaltuuston puheenjohtaja. Kuntalaisaloitteen käsittelystä on määrätty hallintosäännön 179 §:ssä seuraavaa:

Aloitteen käsittelee se kunnan viranomainen, jolla on toimivalta tehdä päätöksiä aloitteen tarkoittamassa asiassa. Jos toimivaltainen viranomainen on toimielin, aloitteista ja aloitteiden perusteella suoritetuista toimenpiteistä on annettava toimielimelle tieto jäljempänä määrättyllä tavalla.

Kunnanhallituksen on vuosittain maaliskuun loppuun mennessä esitettävä valtuustolle luettelo sen toimivaltaan kuuluvista aloitteista ja niiden perusteella suoritetuista toimenpiteistä. Valtuusto voi samalla päättää, mitkä aloitteista on loppuun käsitelty.

Muun toimielimen kuin valtuuston toimivaltaan kuuluvista aloitteista on annettava tieto toimielimelle niiden päättämällä tavalla. Toimielin voi samalla päättää, mitkä aloitteista ovat loppuun käsiteltyjä.

Suora aloiteoikeus Suomen kunnissa

Vaikuttamistoimielinten suoran aloiteoikeuden yleisyydestä Suomen kunnissa ei ole saatavilla kattavaa tilastotietoa. Yleisradion vuonna 2025 nuorisovaltuustoille teettämässä kyselyssä 100 kyselyyn vastanneesta 160 nuorisovaltuustosta ilmoitti niillä olevan käytössään suora aloiteoikeus. Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto ry:n nuorisovaltuustoselvityksessä vuodelta 2022 todetaan, että ”aloitteita tehneistä [nuorisovaltuustoista] 58 prosenttia kertoo tehneensä ne käyttäen suoraa aloiteoikeutta kunnanvaltuustoon, kun taas 29 prosenttia on tehnyt aloitteita valtuutetun kautta. Kuntalaisaloitetta on käyttänyt seitsemän prosenttia ja muuta keinoa kuusi prosenttia. Nuva ry. suosittelee suoran aloiteoikeuden käyttöönottoa kaikissa kunnissa”.

Varsinais-Suomen kuntien ja kaupunkien hallintosäännöistä käy ilmi, että nuorisovaltuustoilla on suora aloiteoikeus ainakin seuraavissa kunnissa ja kaupungeissa: Kaarina, Koski Tl, Lieto, Loimaa, Marttila, Masku, Naantali, Nousiainen, Paimio, Parainen, Salo ja Turku. Näistä vanhus- ja vammaisneuvostolla tai siihen verrattavalla vaikuttamistoimielimellä on suora aloiteoikeus ainakin Liedossa, Marttilassa, Maskussa ja Nousiaisissa.

Lakisääteisten toimielinten vaikuttamismahdollisuuksien lisäämiseksi suoran aloiteoikeuden myöntäminen hallintosääntöä muuttamalla on perusteltua. Jotta aloitteen jättämiselle on koko vaikuttamistoimielimen mandaatti, tulee hallintosääntöön lisätä maininta edellytyksestä aloitteen käsittelystä vaikuttamistoimielimen kokouksessa ennen sen jättämistä.

Valmistelija

Hallintojohtaja

Päätösehdotus

Kunnanhallitus esittää kunnanvaltuustolle, että se myöntää nuorisovaltuustolle ja vanhus- ja vammaisneuvostolle suoran aloiteoikeuden ja muuttaa hallintosäännön 148 §:n 1 momentin kuulumaan seuraavasti:

Kokouskutsussa mainittujen asioiden käsittelyn jälkeen valtuustoryhmällä ja valtuutetulla sekä nuorisovaltuustolla ja vanhus- ja vammaisneuvostolla on oikeus tehdä kirjallisia aloitteita kunnan toimintaa ja hallintoa koskevissa asioissa. Aloite annetaan puheenjohtajalle. Sähköisessä kokouksessa aloite lähetetään sähköisesti kokouksen puheenjohtajan ilmoittamalla tavalla. Nuorisovaltuuston ja vanhus- ja vammaisneuvoston aloite on käsiteltävä ja hyväksyttävä kyseisen vaikuttamistoimielimen kokouksessa ennen sen jättämistä.

Lisäksi kunnanhallitus esittää valtuustolle, että em. muutos tulee voimaan heti.

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.